

Datum : 7 maart 2008
Aan : Ministerie van BZK / Directie Politie

Inkomenseffecten van het eindbod voor de politie-cao

1 Inleiding

Tijdens het spoeddebat in de Tweede Kamer over de politie-cao (27 februari 2008) heeft de minister van BZK toegezegd om het Centraal Planbureau te vragen de inkomensgevolgen van het eindbod voor een nieuwe politie-cao van 13 februari 2008 te bepalen. Concreet heeft BZK het CPB gevraagd om te bepalen wat het eindbod van de minister voor politiemensen inhoudt:

- zowel netto als koopkracht afzonderlijk voor alle jaren (2008, 2009, 2010);
- zowel in euro's als in procenten afzonderlijk voor alle jaren (2008, 2009, 2010);
- zowel de structurele loonverhoging als de incidentele loonsverhoging (in 2008 en 2009).

Deze notitie bevat grotendeels de gevraagde analyse. De opbouw van deze notitie is als volgt. Paragraaf 2 vat het eindbod voor de politie-cao samen. Paragraaf 3 beschrijft de uitgangspunten voor de berekening van de inkomenseffecten. Paragraaf 4 bevat de berekende inkomenseffecten zelf.

2 Beschrijving eindbod politie-cao

De minister van BZK heeft na bemiddeling door de heer D. Terpstra op 13 februari 2008 een eindbod uitgebracht voor de politie-cao. Het eindbod betreft een cao met een looptijd van drie jaar en bevat de volgende elementen:

- Een structurele salarisverhoging van 3,5% per 1 februari 2008.
- Een structurele salarisverhoging van 3,3% per 1 januari 2009.
- Een stijging van het budget voor arbeidsvoorwaarden met 3,25% voor vernieuwing functie-waardering en loonbouw per 1 januari 2010.

- Een eenmalige betaling van 1200 euro bruto per 1 juli 2008 voor iedereen tot en met schaal 9.
- Een eenmalige betaling van 600 euro bruto per 1 juli 2009 voor iedereen tot en met schaal 9.
- Een tijdelijke tegemoetkoming in de kosten van de ziektekostenverzekering in 2008 en 2009 voor studerende kinderen van 18 jaar of ouder van 69 euro per maand per kind.
- Een uitbreiding van de uren waarvoor een onregelmatigheidstoelage geldt (het venster). De onregelmatigheidstoelage op maandag tot en met vrijdag gaat om 21 uur in, in plaats van om 22 uur.
- Een verruiming van de afbouwregeling voor de onregelmatigheidstoelage (operationele toelage) voor wie overstapt naar een reguliere functie bij de politie; er geldt een nieuwe staffel en de regeling geldt in het vervolg ook bij vrijwillige overstap naar een reguliere functie.

3 Uitgangspunten voor de berekening

Bij de berekeningen van de effecten van het eindbod voor de politie-cao op het netto en het beschikbaar inkomen en de koopkracht is zoveel mogelijk aangesloten bij de wijze van berekening van de statische koopkracht voor standaardhuishoudens. De belangrijkste uitgangspunten hiervoor zijn als volgt.

- Er is geen rekening gehouden met toekenning van periodieken, functiewijzigingen en veranderingen in de persoonlijke situatie (huwen, scheiden, kinderen krijgen, e.d.).
- Er is verondersteld dat er geen bijzondere bijtel- en aftrekposten, zoals eigenwoningforfait en hypotheekrenteaftrek, zijn.
- Bij de berekening voor huishoudens met kinderen is uitgegaan van twee kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 11 jaar, zodat geen voordeel wordt ondervonden van invoering van 'gratis' schoolboeken voor middelbare scholieren.
- Bij de berekening voor alleenverdieners is uitgegaan van een niet-werkende partner geboren voor 1972, zodat geen nadeel wordt ondervonden van de beperking van de 'overdraagbaarheid' van de algemene heffingskorting.
- Er is verondersteld dat de vergoeding voor woon-werkverkeer nihil is.
- De tarieven, schijflengten en heffingskortingen voor de loonheffing en de toeslagen in 2007-2009 zijn conform de raming in het CEP 2008 (verschijnt binnenkort).
- Er is gerekend met een gemiddelde no-claimteruggave over 2007 en met gemiddelde eigen betalingen voor de zorg (ZVW) in 2008 en 2009.

Op sommige punten zijn specifieke uitgangspunten gehanteerd voor de politie.

- De bruto- en nettolonen zijn berekend op jaarbasis. De brutolonen stijging met 1,25% per 1 juni 2007, met 3,5% per 1 februari 2008, met 3,3% per 1 januari 2009 en met gemiddeld 3,25% in januari 2010.
- Er geldt een vakantie-uitkering van 8% per jaar en een eindejaarsuitkering van 8% per jaar.
- De aanstelling is voltijds, met een werkweek van 36 uur.
- De pensioenpremies zijn gebaseerd op informatie van het ABP; er is rekening gehouden met het partnerpluspensioen voor de politie en de sectorspecifieke premie voor het bovenwettelijke invaliditeitspensioen.
- De ziektekostenpremie voor 2007 en 2008 betreffen de nominale premie ZVW (Zorg-op-maatpolis) en de premie voor de aanvullende verzekering (Plus en Tandarts) volgens het collectieve contract bij CZ (Politie Zorgpolis). Voor 2009 is verondersteld dat de premie mutaties voor de basisverzekering en de aanvullende verzekering overeenkomen met de gemiddelde premie mutaties tussen 2008 en 2009 in de CEP-raming.
- Er wordt door de werkgever geen WGA-premie verhaald bij de werknemer.
- Er is verondersteld dat de werkgeversbijdrage voor levensloop ook voor dit doel wordt aangewend en niet maandelijks wordt uitbetaald (na loonheffing).
- Er is gerekend met een vakbondscontributie van 150 euro per jaar; de contributie is niet in mindering gebracht bij de bepaling van het belastbaar inkomen.
- Voor twee specifieke gevallen is gerekend inclusief onregelmatigheidstoeslag en een vergoeding voor studerende kinderen van 18 jaar of ouder; in de andere gevallen zonder deze posten. Er is verondersteld dat de onregelmatigheidstoeslag hierdoor stijgt van 300 naar 315 euro per maand. De vergoeding voor ziektekosten is opgeteld bij het inkomen van de ouder. De studiebeurs, de premie voor de zorgverzekering en de zorgtoeslag voor de student blijven buiten beschouwing; de student wordt beschouwd als een eigen huishouden.

De inkomenseffecten die resulteren bij deze uitgangspunten zijn niet zonder meer vergelijkbaar met eerdere indicatieve berekeningen van BZK, omdat daarin alleen het effect van de loonheffing was meegenomen, terwijl hier ook de effecten van de premies voor sociale zekerheid, zorg en pensioen zijn meegenomen.

Het bruto-nettotraject voor 2008 dat resulteert bij bovenstaande uitgangspunten is gecontroleerd aan de hand van loonstrookjes van een salarisverwerker; de verschillen bleken miniem. De loonstrookjes van individuele politieambtenaren hoeven niet precies overeenkomen met de uitkomsten in deze notitie, doordat bovenstaande uitgangspunten lang niet op iedereen van toepassing zijn.

Een kader in deze paragraaf licht toe waarom de nettolonen volgens de loonstrookjes bij de politie niet zonder meer vergelijkbaar zijn met die van eerdere jaren of met die van werknemers in andere sectoren.

Loonstrookjes politie zijn niet direct vergelijkbaar

De nettolonen op de maandelijkse loonstrookjes bij de politie zijn niet zonder meer te vergelijken met die van eerdere jaren of met die van werknemers in andere sectoren. Dit kader licht toe waarom en geeft een globale indicatie van de correcties die nodig zijn voor een goede vergelijking. Teneinde een oordeel te vormen over de vraag of de beloning bij de politie adequaat is, dienen natuurlijk ook andere factoren zoals arbeidsomstandigheden meegewogen te worden. Dit valt echter buiten het bereik van deze notitie.

De nettolonen volgens loonstrookjes van de politie van 2007 zijn niet direct vergelijkbaar met die van eerdere jaren. In 2001-2003 is in drie stappen een eindejaarsuitkering van 8% ingevoerd. Gedurende 11 van de 12 kalendermaanden is deze eindejaarsuitkering niet zichtbaar in het nettoloon op het loonstrookje. Het voordeel van invoering van de eindejaarsuitkering, omgerekend op maandbasis, loopt uiteen van ongeveer 100 euro bij de maxima van lagere schalen tot 250 euro bij de maxima van hogere schalen.

De afschaffing van de oude ziektekostenverzekering voor de politie (GVP) en de invoering van de nieuwe zorgverzekering (ZVW) in 2006 valt op de loonstrookjes voor politieambtenaren die alleenverdiener zijn dikwijls ongunstig uit. Deze vergelijking gaat echter mank, doordat niet alle bedragen die samenhangen met de zorg op het loonstrookje staan. De nominale premie (22 euro per maand voor volwassenen en 11 euro voor kinderen per maand) en de eigen bijdragen (gemiddeld 7,50 euro per maand) van de GVP stonden niet op het loonstrookje, maar gingen af van het maandelijkse netto-inkomen. De nominale premie ZVW en de premie voor de aanvullende verzekering (ook voor meeverzekerde partners en kinderen) staan nu wel op het loonstrookje. Eventuele teruggaven of compensaties, zoals zorgtoeslag, aftrek buitengewone uitgaven, no-claimteruggave of de verhoging van de algemene heffingskorting voor de niet-werkende partner vanwege de nieuwe zorgverzekering staan niet op het loonstrookje en moeten nog bij het nettoloon worden opgeteld. Voor alleenverdieners in lagere schalen loopt deze compensatie op tot 100 euro per maand.

De nettolonen volgens loonstrookjes van de politie zijn niet zonder meer te vergelijken met die van werknemers in andere sectoren. Ten eerste staan de nominale premie ZVW en de premie voor de aanvullende verzekering bij veel werknemers niet op het loonstrookje; de werknemers betalen deze premies zelf. Voor een goede vergelijking moet het nettoloon volgens de loonstrookjes bij de politie daarom verhoogd worden met deze premies (zo'n 115 euro per maand, het dubbele bij aanwezigheid van een meeverzekerde partner). Ten tweede is de eindejaarsuitkering van 8% bij de politie hoger dan gemiddeld. Afgezien van het vakantiegeld ontvangen werknemers in andere sectoren gemiddeld 4% aan bijzondere beloningen. Ten derde telt een werkweek bij de politie standaard 36 uur, terwijl in de marktsector een arbeidsduur van 38 uur per week meer gebruikelijk is. Voor een eerlijke vergelijking, op basis van uurlonen, zouden de maandlonen bij de politie met 5% opgehoogd moeten worden. Ten vierde zijn de mogelijkheden om vervroegd te stoppen met werken door een deel van het pensioen naar voren te halen bij de politie ruimer dan gemiddeld. Bij de politie is hiertoe het nabestaandenpensioen verhoogd (premie van 1,4% voor inkomen boven de franchise). Bovendien betaalt de werkgever een bijdrage voor levensloop van 0,75%; in deze notitie is verondersteld dat deze bijdrage ook voor levensloop wordt aangewend en buiten het nettoloon blijft.

Teneinde te corrigeren voor het verschil in eindejaarsuitkering, wekelijkse arbeidsduur en pensioenopbouw voor vervroegde uittreding moeten de maandlonen bij de politie (voor maanden zonder eindejaarsuitkering) met zo'n 11% verhoogd worden. Dit komt overeen met zo'n 150 euro netto per maand bij maxima van lage schalen tot zo'n 400 euro per maand bij maxima van hoge schalen. Samen met de eerder genoemde correctie voor de zorgpremie moeten de nettolonen op maandbasis (voor maanden zonder eindejaarsuitkering) bij de politie dus met zo'n 250 euro (bij lage schalen, zonder meeverzekerde partner) tot 600 euro (bij hoge schalen, met meeverzekerde partner) per maand verhoogd worden, teneinde deze te kunnen vergelijken met die van gemiddelde werknemers in andere sectoren.

4 Inkomenseffecten eindbod politie-cao

De inkomenseffecten van het eindbod voor de politie-cao zijn berekend voor de maxima van schaal 5 tot en met 11. Ongeveer de helft van de politieambtenaren zit in schaal 7 of 8 en een aanzienlijk deel zit aan het einde van de schaal. De inkomenseffecten zijn berekend voor alleenstaanden en voor alleenverdieners, beide met en zonder kinderen. Er zijn geen berekeningen gemaakt voor tweeverdieners, aangezien de uitkomsten voor hen mede afhankelijk zijn van wat er met het inkomen van de partner gebeurt. Gezien de veelheid aan mogelijkheden is hiervan afgezien. De uitkomsten voor alleenstaanden geven in het algemeen wel een indicatie van de effecten voor tweeverdieners.

De bruto jaarlonen van politieambtenaren aan het einde van schaal 5 tot en 11 liggen bij het eindbod voor de politie-cao in 2008 tussen 34 000 en 59 000, ruwweg tussen modaal (30 500 euro in 2008) en tweemaal modaal. De jaarlonen inclusief structurele loonstijgingen, maar zonder eenmalige betalingen, stijgen ten opzichte van 2007 cumulatief met 3,7% in 2008 en 7,5% in 2009 (zie tabel 4.1). Inclusief de ruimte die beschikbaar is voor de vernieuwing van de functiewaardering en het loongebouw in 2010 van 3,25% stijgen de brutolonen structureel 11,0% in drie jaar. De vernieuwing van de functiewaardering en van het loongebouw in 2010 zullen niet voor iedereen onder de cao een zelfde effect hebben, zodat sommigen er in dat jaar meer en anderen er minder dan 3,25% bruto op vooruit zullen gaan. De totale loonstijging over twee jaar en over drie jaar is meer dan de som van de loonstijgingen in 2008, 2009 en 2010, doordat ook de loonstijging van juni 2007 eraan bijdraagt dat de lonen op jaarbasis in 2008 hoger liggen dan in 2007. Bovendien werken nieuwe loonstijgingen ook over vorige loonstijgingen, vergelijkbaar met een effect van rente-op-rente. De brutolonen van politieambtenaren met onregelmatigheidstoeslag stijgen cumulatief over drie jaar iets minder. Door de aanpassing van het venster stijgt de onregelmatigheidstoeslag bij veronderstelling met 5%; dit is minder dan de cumulatieve stijging van de schaallonen.

De eenmalige uitkering van 1200 euro bruto per 1 juli 2008 voor politieambtenaren tot en met functieschaal 9 leidt ertoe dat het bruto-inkomen in 2008 meer stijgt. De geleidelijke afbouw van de eenmalige uitkering naar 600 euro per 1 juli 2009 en 0 in 2010 leidt ertoe dat het bruto-inkomen in 2009 en 2010 minder stijgt ten opzichte van het voorafgaande jaar. Anders geformuleerd, de eenmalige uitkering leidt ertoe dat de uiteindelijke loonstijging naar voren wordt gehaald. De eenmalige uitkeringen hebben geen noemenswaardig effect op de cumulatieve loonstijging in 2010 ten opzichte van 2007.

Tabel 4.1 Bruto jaarloon bij eindbod politie-cao**Inclusief structurele loonstijgingen**

Schaal	5	6	7	8	9	10	11	7s	8s
2007	32227	34417	37168	42299	46237	50378	56954		
2008	33430	35696	38548	43875	47957	52250	59072		
2009	34640	36982	39941	45467	49688	54134	61202		
2010 ^b	35762	38188	41246	46940	51301	55887	63194		

Cumulatieve mutatie in euro's t.o.v. 2007

2008	1203	1279	1380	1575	1720	1872	2118		
2009	2413	2565	2773	3168	3452	3756	4248		
2010 ^b	3535	3771	4078	4640	5065	5509	6240		

Cumulatieve mutatie in % t.o.v. 2007

2008	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7		
2009	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5		
2010 ^b	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	10,9	11,0		

Inclusief structurele loonstijgingen en eenmalige loonstijgingen

Schaal	5	6	7	8	9	10	11	7s	8s
2007	32227	34417	37168	42299	46237	50378	56954	41373	46505
2008	34630	36896	39748	45075	49157	52250	59072	45819	50318
2009	35249	37591	40550	46076	50297	54134	61202	46622	51320
2010 ^b	35767	38193	41250	46944	51306	55887	63194	45666	51360

Cumulatieve mutatie in euro's t.o.v. 2007

2008	2403	2479	2580	2775	2920	1872	2118	4446	3813
2009	3022	3174	3382	3777	4061	3756	4248	5249	4815
2010 ^b	3540	3776	4082	4645	5069	5509	6240	4292	4855

Cumulatieve mutatie in % t.o.v. 2007

2008	7,5	7,2	6,9	6,6	6,3	3,7	3,7	10,7	8,2
2009	9,4	9,2	9,1	8,9	8,8	7,5	7,5	12,7	10,4
2010 ^b	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	10,9	11,0	10,4	10,4

^a 7s en 8s betreffen politieambtenaren aan het einde van respectievelijk schaal 7 en 8, met respectievelijk twee en één studerende kinderen van 18 jaar of ouder en een onregelmatigheidstoeslag van 300 euro per maand

^b Hierbij is verondersteld dat de brutolonen in de schalen 5 tot en met 11 in 2010 allemaal stijgen met 3,25%; vanwege de nieuwe functiewaardering kunnen de loonstijgingen evenwel verschillen tussen de schalen.

Tabel 4.2 **Nominaal beschikbaar inkomen na structurele loonstijgingen eindbod politie-cao**

Schaal	5	6	7	8	9	10	11	7s	8s
Alleenstaanden zonder kinderen									
2007	19991	21069	22467	25076	27073	29203	32671		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	438	495	554	668	752	850	866		
2009	1306	1456	1618	1892	2109	2317	2257		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	2,25	2,25	2,50	2,75	2,75	3,00	2,75		
2009	6,50	7,00	7,25	7,50	7,75	8,00	7,00		
Alleenstaanden met kinderen									
2007	26266	27316	28597	30951	32753	34760	38228		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	556	588	623	725	801	933	948		
2009	1974	2035	2141	2349	2515	2672	2612		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	2,00	2,25	2,25	2,25	2,50	2,75	2,50		
2009	7,50	7,50	7,50	7,50	7,75	7,75	6,75		
Alleenverdieners zonder kinderen									
2007	21626	22565	23771	26023	27831	29961	33430		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	304	385	493	696	765	691	706		
2009	1124	1293	1493	1838	2026	2086	2025		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	1,50	1,75	2,00	2,75	2,75	2,25	2,00		
2009	5,25	5,75	6,25	7,00	7,25	7,00	6,00		
Alleenverdieners met kinderen									
2007	24478	25279	26349	28345	29937	31944	35413		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	285	386	485	673	752	703	699		
2009	1322	1488	1649	1923	2078	2076	1997		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	1,25	1,50	1,75	2,25	2,50	2,25	2,00		
2009	5,50	6,00	6,25	6,75	7,00	6,50	5,75		

^a 7s en 8s betreffen politieambtenaren aan het einde van respectievelijk schaal 7 en 8, met respectievelijk twee en één studerende kinderen van 18 jaar of ouder en een onregelmatigheidstoeslag van 300 euro per maand.

Tabel 4.3 Nominaal beschikbaar inkomen na structurele en eenmalige loonstijgingen eindbod politie-cao

Schaal	5	6	7	8	9	10	11	7s	8s
Alleenstaanden zonder kinderen									
2007	19991	21069	22467	25076	27073	29203	32671		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	1088	1167	1226	1339	1424	850	866		
2009	1590	1746	1907	2174	2397	2317	2257		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	5,50	5,50	5,50	5,25	5,25	3,00	2,75		
2009	8,00	8,25	8,50	8,75	8,75	8,00	7,00		
Alleenstaanden met kinderen									
2007	26266	27316	28597	30951	32753	34760	38228		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	1190	1194	1228	1330	1406	933	948		
2009	2245	2293	2399	2600	2772	2672	2612		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	4,50	4,25	4,25	4,25	4,25	2,75	2,50		
2009	8,50	8,50	8,50	8,50	8,50	7,75	6,75		
Alleenverdieners zonder kinderen									
Nominaal beschikbaar inkomen									
2007	21626	22565	23771	26023	27831	29961	33430		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	885	990	1098	1301	1370	691	706		
2009	1379	1554	1754	2093	2286	2086	2025		
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	4,00	4,50	4,50	5,00	5,00	2,25	2,00		
2009	6,50	7,00	7,50	8,00	8,25	7,00	6,00		
Alleenverdieners met kinderen									
Nominaal beschikbaar inkomen									
2007	24478	25279	26349	28345	29937	31944	35413	25627	27980
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in euro's									
2008	796	923	1022	1210	1289	703	699	2119	1806
2009	1544	1718	1879	2146	2306	2076	1997	2840	2676
Cumulatieve mutatie t.o.v. 2007 in %									
2008	3,25	3,75	4,00	4,25	4,25	2,25	2,00	8,25	6,50
2009	6,25	6,75	7,25	7,50	7,75	6,50	5,75	11,00	9,50

^a 7s en 8s betreffen politieambtenaren aan het einde van respectievelijk schaal 7 en 8, met respectievelijk twee en één studerende kinderen van 18 jaar of ouder en een onregelmatigheidstoeslag van 300 euro per maand.

Als maatstaf voor het netto-inkomen wordt in deze notitie uitgegaan van het nominaal beschikbaar inkomen. Dit is het inkomen na betaling van loonheffing, premies voor sociale zekerheid, zorg en pensioen en inclusief kinderbijslag en toeslagen voor zorg en kinderen. Het netto-inkomen volgens loonstrookjes is een minder geschikte maatstaf, omdat hierin wel de nominale ziektekostenpremies meetellen, maar niet de bijbehorende inkomensondersteuning via de zorgtoeslag en de aftrek buitengewone uitgave. In deze notitie zijn geen beschikbare inkomens voor 2010 opgenomen, wegens onzekerheid over premies en tarieven en over de verdeling van de loonruimte over de verschillende schalen van het loongebouw.

Het nominaal beschikbaar inkomen voor politieambtenaren aan het einde van schaal 5 tot en met 11 (alleenverdieners) loopt in 2008 uiteen van zo'n 25 000 tot 36 000 euro, eveneens ruwweg tussen modaal (ruim 24 000 euro) en tweemaal modaal (ruim 38 000 euro) in de marktsector.¹ Dankzij de structurele loonstijgingen neemt het beschikbaar inkomen in 2008 met zo'n 1½% tot 3% toe en in 2009, cumulatief ten opzichte van 2007, met 5¼% tot 8% (tabel 4.2). De stijging van het nominaal beschikbaar inkomen blijft in 2008 wat achter bij die van het bruto-inkomen, vanwege een bovengemiddelde stijging van de ziektekostenpremie. In euro's uitgedrukt stijgt het nominaal beschikbaar inkomen door de structurele loonstijgingen in 2009 cumulatief met 1100 tot 2600 euro per jaar, dus ruwweg 100 tot 200 euro per maand (dit is inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering). Inclusief eenmalige betalingen wordt een deel van de stijging eerder bereikt (tabel 4.3).

De koopkrachteffecten zijn gelijk aan de relatieve mutaties van het nominaal beschikbaar inkomen na correctie voor inflatie. Ramingen voor de inflatie, de contractloonstijging in de marktsector en voor de koopkrachtmutatie voor werknemers in 2008 en 2009 worden binnenkort gepubliceerd in het CEP 2008.

¹ Bij het nominaal beschikbaar inkomen van de politie zijn ook de premie voor de aanvullende zorgverzekering en het vakbondslidmaatschap in mindering gebracht, bij modaal en tweemaal modaal in de marktsector niet.